

1916—1941

FESTSKRIFT

Udgivet af

*Grundejerforeningen
»Brønshøj Haveforstad«*

22

GRUNDEJERFORENINGEN

»BRØNSHØJ HAVEFORSTAD«^S

25 AARS JUBILÆUM

1916 – 1941

KØBENHAVN
FREDERIKSBERG BOGTRYKKERI
1941

Der var engang —!

I Fjor traf jeg et ældre Ægtepar fra Provinsen, de havde boet hele deres Barndom og Ungdom i Brønshøj, men havde ikke været i København i over 30 Aar, nu var de i Linie 5 paa Vej ud til et Sted ude mellem Brønshøj og Husum, de ikke kendte. Konen fortalte mig, at i hendes Barndom maatte hendes Far gaa den lange Vej fra Brønshøj og til Sporvognen inde paa Nørrebro og hjem igen om Aftenen, hvis han ikke var saa heldig at komme til at køre med en af Gartnernes eller Bøndernes Vogne. Paa Vejen ud til Brønshøj fortalte jeg dem, for at forberede dem paa de Overraskelser, de vilde møde, at siden Brønshøj Sogn i 1901 blev indlemmet i København, var Brønshøj Sogn blevet til mange Sogne: Vanløse, Husum, Utterslev, Grundtvigskirken o. a. Og „den ny Skole ved Gadekæret“, som de talte saa meget om, og som de mindedes som en meget flot Skole, var nu blevet til mange store Skolepalæer spredt over det tidligere Brønshøj Sogn. Da vi kørte forbi det lille Anlæg ved Hyrdevangen, kendte de næppe Stedet, men de huskede godt Vaskeriet og Ishuset nede ved Søen; men da vi kom til Brønshøj Torv, maatte vi af, for der var vel nok noget nyt at se. Jo, Brønshøj Kirke kendte de da, for der var de baade døbt og konfirmerede, men ellers: Hvilken Forandring! Dog efterhaanden kom det altsammen frem for deres indre Blik. Brønshøj Kro med den gamle Rejselade; lige overfor Brønshøj Tivoli med Kærbøllings sjældne Træer. „Og der ligger den gamle Rytterskole, som de kaldte den, med Pladen over Døren.“ Vi maatte hen at tyde Indskriften, der slutter:

Forsøm ej Skolegang i dine Ungdomsdage,
Tænk paa den Levetid, du har endnu tilbage,
Hav ingenting saa kær som Herrens sande Frygt,
Tak dog din Konge, som har disse Skoler bygt.

Da mindedes de Skolens skønne Have, der strakte sig ned til Frederikssundsvej, der hvor nu Sporvejssløjfen og det grimme Træhus ligger.

„Husker du Smedien derovre paa det Hjørne; i den ene Ende af Huset var der en Pogeskole?“ „Ja, og ovre paa det andet Hjørne laa Restaurationen „Grøndalshuset“, og bagved laa Jockumsens (senere Friises) Gaard, hvor vi købte Mælk.“ Vi maatte hen ad Brønshøjvej for at se „den ny

Skole ved Gadekæret" og for at se, om Sporemagerens Hus var der endnu, men da de saa den Skole, vi nu kalder Brønshøj Skole, da fattede de, hvilke store Forandringer Brønshøj-Husum Distriktet har været ude for. Men vi skulde jo ud ad Frederikssundsvej mod Husum. Deres Forundring — ikke deres Glæde — steg, da de saa, at den Frederikssundsvej, de kendte, Vejen med de dybe Grøfter ved Siden, var blevet til en Gade. Markerne og Gartnerierne langs med Vejen var forsvundne og havde maattet give Plads for høje Huse. Da de havde set, hvorledes Byggespekulanter havde forvandlet Holmbergs Gartneri til en Blanding mellem Forum Romanum og en bombarderet By, maatte vi dreje ned ad Viksøvej. „Jo, her var Marker," sagde Manden, „om Vinteren stod der Vand dernede, saa vi kunde løbe paa Skøjter." Han pegede ned mod Hjørnet af Viksøvej og Sonnerupvej, og jeg maatte fortælle ham om den store Oversvømmelse, vi havde i Sommeren 1927.

Nu kunde jeg vise dem Stedet, de skulde besøge, og ved Afskeden sagde de: „Ja, vi vidste jo nok, at der var sket store Forandringer, men at I havde haft ligefrem amerikansk Fart paa, det vidste vi ikke.

Hvorfor denne stærke Fart i Udviklingen af Yderdistrikterne?

Den har flere Aarsager; vi skal kun nævne to. For det første selve Hovedstadens enorme Vækst. Man har undertiden sammenlignet Danmark med en Dværg, der har et umaadeligt stort Hoved. Hovedet skulde saa være København. (Nævn aldrig dette, hvis der er Jyder til Stede, for Jylland er jo Hovedlandet.) Og i de sidste 25 Aar er dette Hoved vokset, saa Forholdstallet mellem Befolkningen i Hovedstaden og det øvrige Land er blevet endnu værre. Vi strømmede jo ind til København, og Byen maatte, for at skaffe Plads, udvide sig, danne ny Forstæder.

Men den anden Aarsag, vi vil nævne, har en helt anden Oprindelse. Man spurgte engang en københavnsk Skoledreng, hvorfor han saa gerne vilde paa Landet i Sommerferien? Han svarede i en Stil: „Jeg vilde saa gerne ud, hvor Solen har Plads til at gaa ned." Svaret har tit løbet hans Lærer i Minde, naar han saa, Solen synke ude over Landet; men det kunde jo have været lidt fyldigere. Han kunde godt have tilføjet: „Jeg vil ud i den friske Luft, hvor Fuglene synger, og Blomsterne dufter. Jeg vil ud, hvor jeg kan mærke Mulden under mine Fødder, saa jeg, til en vis Grad, kan føle mig som et Led i den Natur, der omgiver os." Vi kan ogsaa udtrykke det paa en mere jævn og praktisk Maade; vi kan føje til:

Frederikssundsvej set fra Brønshøj Torv mod Husum i 1916.
Bemærk den gamle Smedie til højre og Grøndalshuset til venstre.

(H. A. Hansen, Eneret.)

„Jeg vil ud, hvor jeg kan hvile Nerverne, ud hvor der er Fred for Verdens forvirrende Larm, hvor jeg kan lægge mit pæne Tøj og tage noget gammelt Kluns paa, og saa vil jeg rode — til Tider bogstaveligt — i Jorden, saa og plante, pleje og hæge, saaledes at jeg kan faa noget sundt og smukt ud af min Fritid.“ Jeg siger til mig selv: Du ejer et lille Stykke af Danmarks Jord, og du prøver paa at faa ogsaa dette lille Stykke til at deltage i Alsangen, der gerne skulde tone til dit Fædrelands Ære. Flintflækker og Pilespidser, du finder i Jorden, viser dig, at her levede Stenalderens Folk. Ind over disse Marker vandrede Kgl. Majestæt Karl X Gustavs Soldater, da de lejrede sig herude i Brønshøj for at belejre København, og denne Jord har Bønderne fra Husum dyrket gennem de skiftende Tider; der er Historie i den.

Hvorledes begyndte Brønshøj Haveforstad?

Den 10. Juni 1915 mødtes nogle Herrer paa Direktør *Chr. B. la Cours* Kontor paa Amagerbro og dannede et Aktieselskab med Navnet „Brønshøj Haveforstad“. Aktieselskabets Formaal var at købe noget Jord, der tilhørte Sognefoged *Christiansen* af Husum og at udstykke Jorden til en Parcellforening, der skulde have samme Navn som Aktieselskabet. Hvad d'Herrer gav for Jorden er ikke til at se, men deres Fortjeneste var sikkert god. I Foraaret 1916 averterede man Jorden til Salg, stillede et lille Salgskontor op ved Knabstrupvej og anbragte en pensioneret Lokomotivfører med et tillidsvækkende Ydre i det. Salgsbetingelserne var for Folk med smaa Indtægter: Udbetaling 30 Kroner og 10 Kroner om Maaneden i Afdrag, men Vejarealet, Salgsomkostningerne og Renterne skulde Køberen ogsaa betale, saa man opdagede, at naar man havde betalt i lang Tid, skyldte man mere end Købesummen, men Grundene gik som varmt Brød før Rationeringen, snart var 1. Afdeling, der gik til Viksøvej, solgt, og 2. Afdeling, til Kildebrønnevej, solgtes saa hurtigt, at man forhøjede Prisen for 3. Afdeling, der udgjorde Resten. Saa hurtigt det kunde lade sig gøre, blev der dannet en Grundejerforening, „Brønshøj Haveforstad“, men hvad der foregik paa de første Generalforsamlinger er skjult i Fortidens Mørke, for Foreningens første Forhandlingsprotokol er paa en eller anden Maade forsvundet, men saa meget ved vi da, at Snedker *L. Andersen* blev valgt til Formand og cand. pharm. *Svend Juncker* til Forretningsfører. Da Medlemmerne senere fik den Tanke, at de to Herer, som havde forestaaet Jordsalget for Direktør *la Cour*, ikke altid var paa Medlemmernes Side, blev Kommunelærer *H. Andersen* valgt til Formand.

Luftfotografi
af Brønshøj Haveforstad med omliggende Foreninger i 1929.

(Geodætisk Institut, Eneret.)

P. FRIBORG

Formand fra August 1918 til Februar 1930.

Den Periode, i hvilken P. Friborg var Formand for Foreningen, var en meget begivenhedsrig Tid. I den Periode skiftede Foreningen fra alt det primitive, fra Slaggeveje til makadamiserede Veje, fra Samlebrønde til Kloaker, fra overfladiske Vandledninger til permanente og endeligt elektrisk Lys. --- En Formandsperiode, som har kostet meget Arbejde, og som Foreningen herved siger ham Tak for.

P. B. V.
M. Nielsen,
Formand.

H. ANDERSEN

Forretningsfører fra August 1918 til Februar 1932.

Foreningen bringer herved H. Andersen sin Tak for det store Arbejde, han udførte med Foreningens Regnskaber igennem 14 Aar.

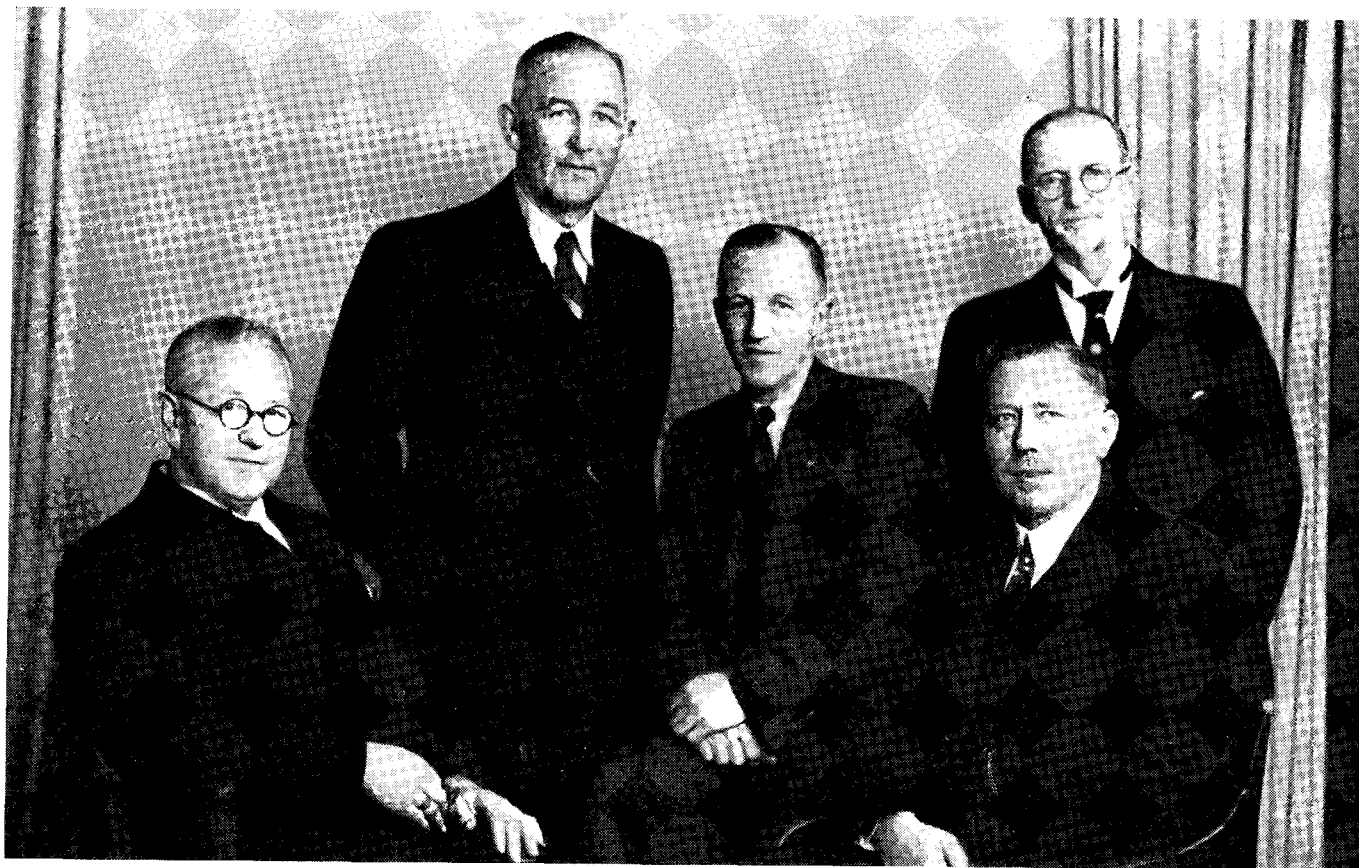
P. B. V.
M. Nielsen,
Formand.

Grundejerforeningens Bestyrelse gennem 25 Aar.

Formand L. Andersen	fra	1916	til	Februar	1918
Forretningsfører S. Juncker	"	1916	"	August	1918
Formand H. Andersen	"	Februar	1918	"	" 1918
Bestyrelsesmedlem H. P. Hansen				"	Februar 1919
" S. Jørgensen				"	" 1919
" R. M. Christensen				"	" 1919
" V. Petersen				"	" 1919
Formand P. Friborg	"	August	1918	"	Februar 1930
Forretningsfører H. Andersen	"	"	1918	"	" 1932
Bestyrelsesmedlem H. P. Rasmussen..	"	"	1918	"	" 1919
Næstformand C. O. P. Nielsen	"	Februar	1919	"	Oktbr. 1926
Bestyrelsesmedlem H. Rasmussen	"	"	1919	"	Marts 1919
" W. Brandt	"	"	1919	"	Februar 1923
" O. Olsen	"	"	1919	"	" 1923
" P. Christensen ...	"	Marts	1919	"	" 1924
" P. Jensen	"	Februar	1923	"	Septbr. 1928
" O. P. Hansen	"	"	1923	"	Februar 1927
" P. Warming	"	"	1924	"	" 1931
" Aug. Waldeen ..	"	Decbr.	1926	"	" 1936
Næstformand Anker Petersen	"	Februar	1927	"	" 1931
Bestyrelsesmedlem M. Nielsen	"	Septbr.	1928	"	" 1930
Formand M. Nielsen	"	Februar	1930	"	
Bestyrelsesmedlem P. Jensen	"	"	1930	"	" 1931
" V. Mortensen	"	"	1931	"	" 1932
" E. Kørner	"	"	1931	"	
Næstformand P. Warming	"	"	1931	"	
Kasserer V. Mortensen	"	"	1932	"	
Bestyrelsesmedlem L. O. Poulsen	"	"	1936	"	

Den nuværende Bestyrelse består af:

Formand M. Nielsen	indtraadt i Bestyrelsen	1928
Næstformand P. Warming	" " "	1924
Kasserer V. Mortensen	" " "	1931
Bestyrelsesmedlem E. Kørner	" " "	1931
" L. O. Poulsen	" " "	1936

Foreningens nuværende Bestyrelse.

Staaende fra venstre Side: V. Mortensen, Kasserer, og E. Kørner, Bestyrelsesmedlem. Siddende fra venstre Side: L. O. Poulsen, Bestyrelsesmedlem, P. Warming, Næstformand, og M. Nielsen, Formand.

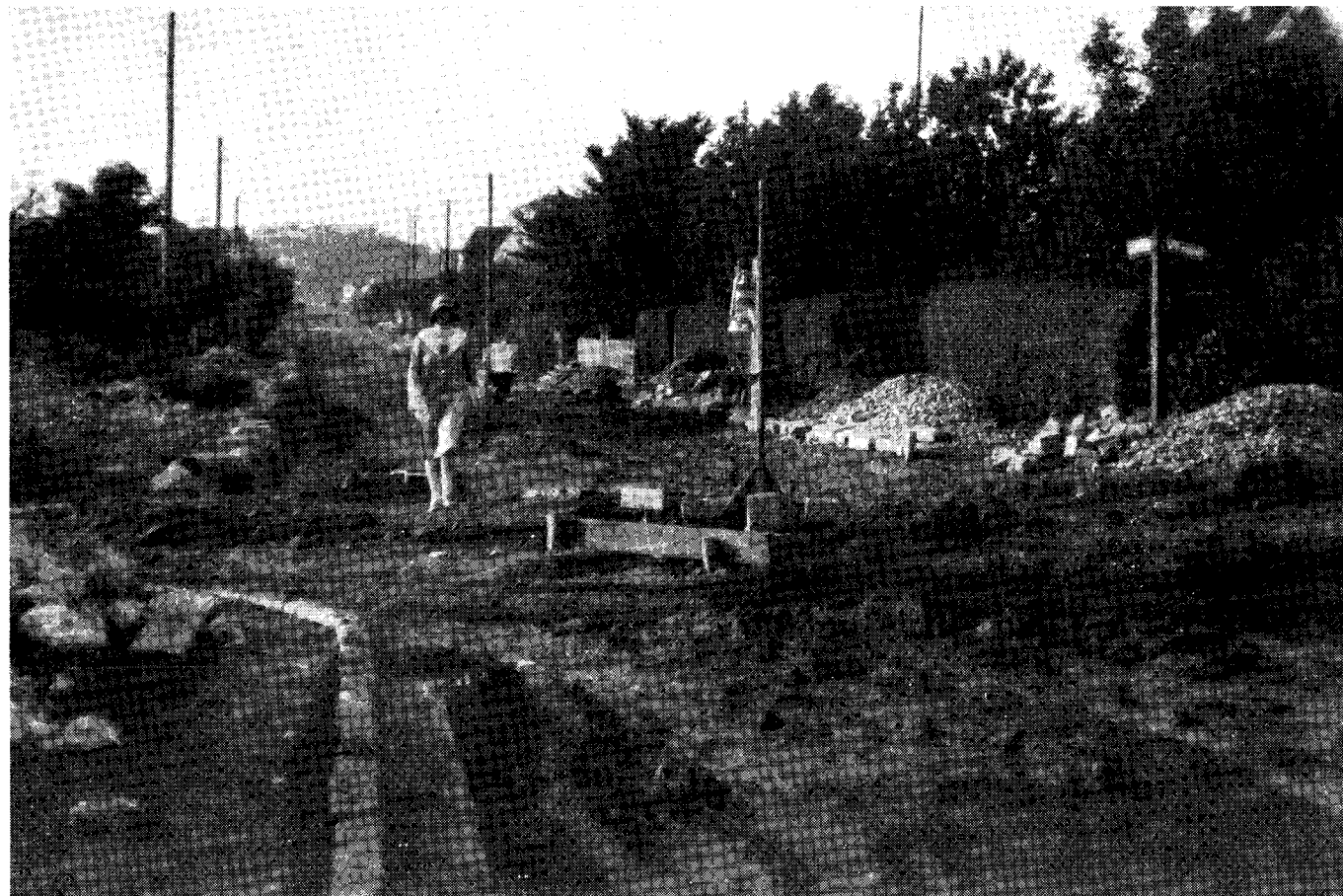
Gamle Minder.

Der var noget af Nybyggerlivets Stemning over Brønshøj Haveforstad i de første Aar. Hvor blev der bygget: pæne Sommerhuse, grimme Lysthuse og nogle rent forfærdelige Skure, men det meste af det var selvgjort og derfor velgjort. Vi, der var med fra Begyndelsen, husker det vide Syn, vi havde, ud over Markerne ud mod Landet. Langt ude øjnede man et lille, grundmuret Hus med rødt Tegltag, og man drømte lyse Fremtidsdrømme om det Hus, man engang vilde bygge. Men ellers var der ikke megen Tid til Drømmerier, for man skulde jo udføre det Kunststykke at forvandle stiv, kold Markjord til bekvem Havejord. Det var ikke underligt, at vi skaffede os Skrald i store Mængder, for at det kunde løsne lidt paa Jorden. Det blev hele Fæstningsvolde af Skrald, der lugtede, saa Folk vaklede i Knæene, naar de passerede dem. Var det svært at faa Havens Vækster til at gro, saa groede til Gengæld Ukrudt og onde Urter særdeles godt. Det var eventyrlige Mængder af Frø, man havde faaet gratis med Jorden. Det var ikke altid noget lysteligt Syn, Bestyrelsen saa, naar den holdt Syn over Haver og Vejareal.

Ak, Vejene — Slaggevejene! Mange bitre Minder rummer de Ord. Om Vinteren, naar Vejene var opkørte, gik Pløret op over Skoene, og om Sommeren sendte de sorte Slaggeskyer ind over Havernes Kaffeborde. Hvilke Spekulationer og Stridigheder voldte de ikke, ja, de blev endog Skyld i en Retssag, da et genstridigt Medlem nægtede at lægge de Slagger paa, som Generalforsamlingen havde vedtaget. Mod Vejene var de overfladiske Vandledninger for intet at regne, skønt de kunde give Bryderier nok, naar f. Eks. Medlemmer kom og klagede over, at et Vandrør var sprunget, en Hane var utæt, Naboer fraadsede med Vandet, eller Trykket om Søndagen var saa ringe, at de ikke kunde faa Vand til Kaffen.

Saa var der Marketenderspørgsmaalet, der var Skyld i, at vi maatte lade hele Arealet indhegne og forsyne med Porte ved Vejene; og de Porte skulde holdes lukkede, og hvilken Farve skulde de have — store Spekulationer! Husker De, da Foreningens Maler malede „Brønshøj Haveforsad“ over Porten mod Frederikssundsvej.

Naar man nu sidder og blader i den gamle Forhandlingsbog, synes man, det hele ser saa tomt ud, men det faar en til at mindes Generalforsamlingerne. Der er Mennesker, som til daglig er de rareste Naboer og de bedste Venner, man kan ønske sig, men kommer de til Generalforsamling, gribes de af Generalforsamlings-Dille, og saa skal alt kritiseres: Regnskabet er galt, Bestyrelsen er umulig, og Formanden lyver.

Hjørnet af Viksøvej og Højstrupvej, da Vejene blev anlagt i 1929.

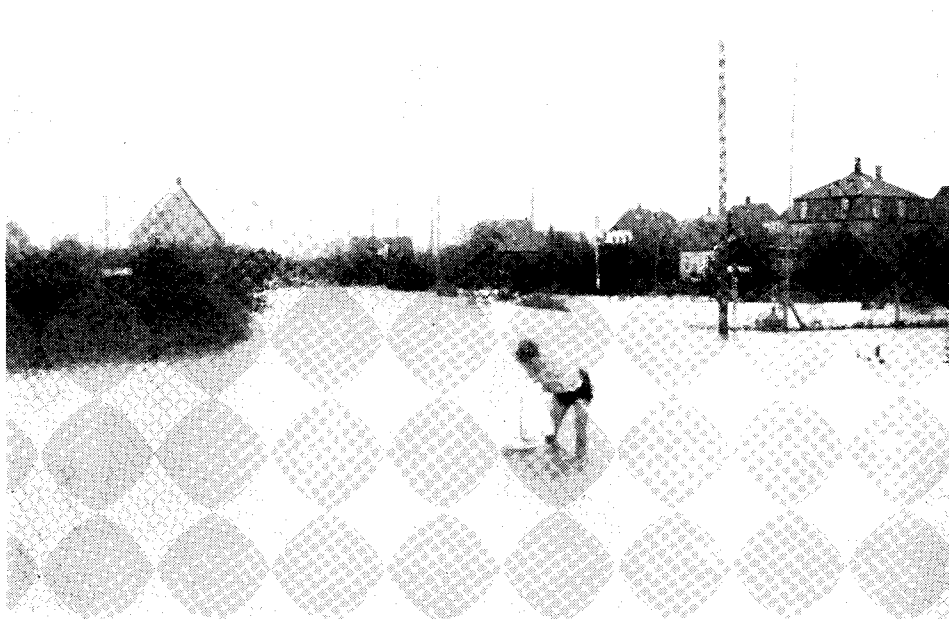
Dagen efter Generalforsamlingen er vi de bedste Venner igen. Og dog har de skiftende Bestyrelser jo haft store Ting for: Vandledninger, elektriske Ledninger, Veje, Kloakker og Gasledninger. Husker De, da vi stod ude paa Vejene og ventede paa, at Vejbelysningen skulde tændes første Gang? Naar Verden nu er kommet i Lave igen, kan vi maaske komme til at faa den samme Oplevelse. Eller har De staaet udenfor Deres Hus en Aften og hørt Pumpeslagene fra Samlebrøndene inde i Husumgaards Haveby? Fryder De Dem saa ikke over, at De er fri for det. Og W.C., og sidst, men ikke mindst, Gassen. Lad os mindes alt det, det har kostet af Arbejde og Penge, og glæde os over, at vi har faaet Del i disse Kulturgoder. Men hvor har det kostet!

1. Veje og Kloakker i Brønshøj Haveforstad	333 037,17 Kr.
2. Foreningen skal betale til Hovedkloakken	90 067,67 Kr.
3. Foreningen skal betale til Hovedsideledningen	40 445,39 Kr.
Ialt	<u>463 550,23 Kr.</u>

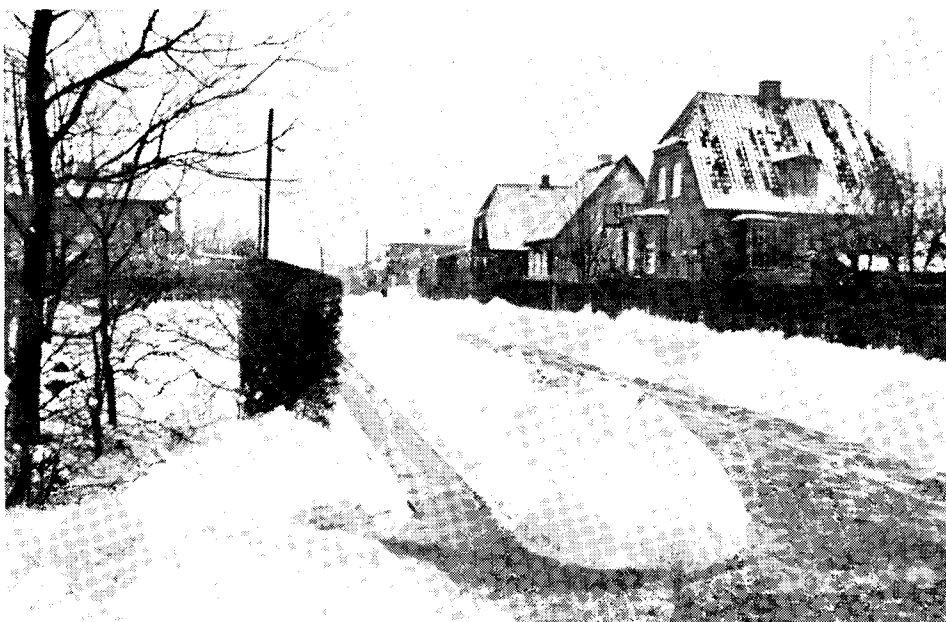
Naar vi er færdige med 1. og har betalt 2. og 3., har vi altsaa til Veje og Kloakker betalt nærvæd en halv Million. Naar vi dertil lægger alle de øvrige Ledninger og Anlæg, som vi enten helt eller delvis maatte betale, da forstaar vi godt, at hele vort Omraade, der sikkert i sin Tid blev købt for 50 000 Kroner, ved sidste Vurdering til Ejendomsskyld 1936 blev vurderet til 3 064 800 Kroner, det vil sige ca. 14 000 Kroner i Gennemsnit pr. Ejendom.

Medlemmerne.

De Medlemmer, som har været med hele Tiden, har faaet den Lære, at i en saadan Forening — som i ethvert andet Samfund — kommer det an paa at have Sammenhold og Samfundssind, hvis her skal være godt at være, og hvis noget skal lykkes indenfor denne Forening; da gælder det om at vise Hensyn overfor andre og at have Forstaaelse af, at Foreningen er os alle, saa at vi, hvis vi paa et eller andet Omraade hjælper Foreningen og bestræber os for, at her kan være godt at være for dens Medlemmer, derved hjælper os selv og gør Forholdene ønskværdige for os alle. Men det er jo i vort Samfund, som i alle andre: Der kan være Smaalighed og Højsind, Hjælpsomhed og Krakileri, Fordragelighed og Kværlanteri — eller sagt med andre Ord: Her som overalt i Verden er de samfundsbevarende Kræfter til Tider i Kamp med de nedbrydende. Det

Hjørnet af Sonnerupvej og Viksøvej ved Oversvømmelsen i 1927.

Hjørnet af Kildebrøndevej og Herfølgevej Vinteren 1939/40.

er værd at ønske, at de gode Kræfter altid maa have Overtaget indenfor Foreningen.

Ser man Medlemslisterne igennem op gennem de 25 Aar, vil man forbavses over, at saa mange Medlemmer er forsvundne. Man kunne dele disse forsvundne i flere Grupper. Der er først dem, som køber et saadant Stykke Jord uden Tanke om at ville bruge det til Byggegrund, de vil kun have det som en Slags Kolonihave. De bygger sig et Pakkasehus og bor dér billigt nogle Aar, men de Udgifter, der *skal* til, bliver dem for høje, de sælger med nogen Fortjeneste og køber et Stykke Jord længere ude, hvor Historien gentager sig nogle Aar senere. De hører til dem, som en Storby under alle Himmelstrøg skubber foran sig; de er Parcelbevægelsens Nomader. En anden Gruppe naar at faa bygget et Hus med Prioriteterne lidt over Skorstenen. Naar de har overstaaet et Par Terminer, opdager de, at det ligger over deres økonomiske Evner; saa maa de sælge. Ingen kan have oplevet et saadant Salg og den Kamp, der gik forud, uden at føle den største Medlidenhed med disse Medlemmer, og Medlidenheden bliver større, jo mere man selv holder af sin Plet Jord og sit eget Hjem. En tredie Gruppe af Medlemmer ser vi aldrig mere. Døden tog dem. Det er klart, at i Løbet af 25 Aar vil den gøre en rig Høst i et saadant Samfund; thi Folk er jo gerne lidt oppe i Aarene, før de erhverver sig Jord og bygger Hus. Naar vi, der bor herude, nu skal holde Jubilæum, da vil vi mindes alle dem, der var med i de første, strenge Aar, og som ikke opnaaede at se Foreningens Omraade, som det nu er. Vi har vel alle en eller anden eller nogle, vi især mindes, men jeg tænker desuden paa alle de mange, gode og brave Mennesker, som jeg har truffet herude, og som nu ikke er mere. Mange af dem husker jeg, andre mindes jeg med Glæde og Tak, men om dem alle gælder det, at *vi ærer deres Minde*.

Fremtiden.

Nu har vi skrevet saa meget om Fortiden; men vi bør ogsaa skænke Fremtiden nogle Tanker, skønt vi ved jo rigtignok ikke, hvad den vil bringe for nogen af os. De gamle Grækere mente at have erfaret, at et Gode altid følges af to Onder, men vi er ikke engang sikre paa, at det bliver det rette Forhold, maaske bliver det langt værre og kan hænde ikke saa slemt; vi ved intet derom. Og dog ved vi noget om Fremtiden, som er vel værd at vide. Vi ved, at godt og ondt vil komme til at skifte. Er Vinteren end haard og streng at komme igennem, saa kommer dog

Sommerfesten 1933: Indgangen fra Kildebrøndevej.

Sommerfesten 1933: Børnetoget kommer ad Herfølgevej.

Foraaret engang, og Glæden over det er endda større, jo strengere Vinteren har været. Vi ved ogsaa, at Larver, hvor grønne de end er, og hvor graadigt de end tager til sig, kun har en bestemt Tid, for „hver Djævel har sin Tid“, og Historien lærer os, at jo haardere og mere brutal han er, desto kortere kommer han til at raade over Mennesker. Derfor har vi noget Haab, naar vi ser ud mod det sene Foraars Snevejrs og siger: Vil Foraaret dog ikke snart komme til denne arme Jord? Vil ikke Solen og Sommeren varme Menneskene og gøre dem bedre, saa de under hverandre Fred og Frihed?

Under en Verdenskrig blev vor Forening til, og under en anden Krig forbereder vi dens 25 Aars Jubilæum; dette danner Baggrunden for vore bedste Ønsker for vort Land og for os alle.

P. Friborg.

